

Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Postmottak@fad.dep.no

Deres ref
200700609

Vår ref
2009-126

Dato
24.8.2009

NOU 2009:1 Integritet og individ – høringsuttalelse

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for norske medier (trykt presse, radio, tv og internettpublikasjoner) i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Vi takker for muligheten til å komme med en høringsuttalelse, og for at vi fikk utsatt frist til mandag 24.8.09, jf. e-postkorrespondanse med seniorrådgiver i FAD Jørn Flemming Nordvik. Våre merknader knytter seg til spørsmål om personvern/ytringsfrihet og media.

Generelt om utredningen:

Norsk Presseforbund vil innledningsvis understreke at vi er positive til Personvernkomisjonenes arbeid, og mener det var på høy tid med en slik gjennomgang. Samtidig merker vi oss at kommisjonen ihht. mandatet ikke skulle fremme konkrete lovforslag eller ta stilling til spørsmål om lovgivning som faller inn under det pågående arbeidet med etterkontroll av personopplysningsloven i regi av Justisdepartementet. **Vi forutsetter derfor at alle vurderinger og anbefalinger som fremmes i rapporten mht. lovendringer, sendes på bred høring i tråd med demokratiske spilleregler.** Våre merknader til disse forslagene må derfor utleukkende forstås som merknader til en framtidig *utredning*, og ikke til forslag om konkrete lovendringer. Våre merknader fremmes fortløpende og er merket på samme måte som i høringsnotatet. Alle henvisninger til sidetall er henvisninger til sider i høringsnotatet.

13.2.4.2 En bredere mediedebatt

Kommisjonen kommer med en direkte oppfordring til Norsk Presseforbund om å følge opp forslaget fra leserombud i Bergens Tidende, Terje Angelshaug, om å *"opprette et seriøst nettsted der alle interesserte kan delta i en offentlig samtale om journalistikk og mediespørsmål."* (s. 109).

Selv om vi mener kommisjonens påstand om at *"den offentlige mediedebatten i Norge er oppstykket og overfladisk"* kan virke noe bombastisk og lite dokumentert, er vi selvsagt for tiltak som kan gjøre debatten enda bedre. Vi er imidlertid ikke overbevist om at opprettelsen av et nytt nettsted, er den beste løsningen.

I denne forbindelse vil vi vise til at de diskusjoner som etterlyses, allerede pågår på flere arenaer. Vi vil særlig vise til journalisten.nos debattforum, som er åpent for alle og som har en høy brukerfrekvens. I denne spalten tas jevnlig opp presseetiske og andre mediespørsmål. I tillegg pågår det jevnlig debatter på twitter og i de fleste nettaviser (det har etter hvert blitt mer og mer vanlig at redaksjonelle artikler etterfølges av en kommentarfunksjon), mens både papiravisene og nettavisene har egne diskusjonssider der man kan ta opp redaksjonelle spørsmål, jfr f. eks Bergens tidende: <http://www.bt.no/meninger/leserombud/> og Aftenpostens leserforum www.aftenposten.no/leserforum, som også publiseres i papirutgaven på søndager.

Videre arrangerer presseorganisasjonene jevnlig åpne møter, der man tar opp denne type spørsmål.

Etter vårt syn er det viktigere å jobbe for at de muligheter vi har til å debattere denne type spørsmål, faktisk benyttes, framfor å etablere enda en ny plattform.

Norsk Presseforbund kommer derfor foreløpig ikke til å opprette et slikt nettsted, men vil vurdere behovet fortløpende. Vi tar altså innspillet fra kommisjonen alvorlig, og har merket oss spesielt de anbefalinger kommisjonen kommer med på s. 110. Vi vil også vurdere hvordan Norsk Presseforbund og forbundets medlemmer - gjennom de kanalene vi har i dag – kan bidra til å gjøre samfunnsdebatten på dette området enda bedre.

13.2.4.3 Statlig medieombud?

Norsk Presseforbund har ved flere anledning gitt uttrykk for at vi, både av prinsipielle og rene presseetiske grunner, er imot opprettelsen av et statlig medieombud, og imøteser derfor merknaden fra kommisjonen om at alt *"neppe kan reguleres i lovs form, [og at det er] fornuftig at det finnes egne organer som forvalter en felles forståelse og håndheving av hva som er yrkesetisk forsvarlig medieadferd"* (s.110). Dersom man fratar mediene det presseetiske ansvaret, er det relativt åpenbart hva man vil få, nemlig mer ansvarsløse medier.

Vi ønsker å knytte noen kommentarer til kommisjonens oppfatning om at PFU *"først og fremst er et redskap for pressen selv til å øke bevisstheten og forståelsen av en god etisk standard"*.

Det er ingen tvil om at PFU har en viktig opplæringsfunksjon overfor mediene når det gjelder god presseskikk. Samtidig er det NPs klare oppfatning at PFU er til primært for personer og organisasjoner i samfunnet som føler seg utsatt for overgrep fra pressen. Vi bruker å si at vi primært er til for klagerne. Dette gjenspeiles ikke minst i saksbehandlingen, der eventuelle ønsker fra en klager om anonym behandling, tillegges stor vekt, nettopp for å forhindre at noen lar være å klage til PFU fordi man ikke ønsker mer publisitet. En jevn økning de senere årene i antall klager til PFU, tyder dessuten på at mange utenfor pressen ser nytten av å klage til PFU. Vi ser også en utvikling der stadig flere enkeltpersoner, ikke minst kjente personer, anser PFU som et reelt alternativ til å gå rettens vei.

Norsk Presseforbund deltar aktivt i det internasjonale arbeidet for en styrket selvjustis, og er i oktober 2009 vertskap for en større konferanse for uavhengige PFU'er fra store deler av Europa. Både UNESCO og Europarådet har vist interesse for konferansen, og har bidratt økonomisk til å gjøre det mulig å invitere åtte deltakere fra Balkan og Tyrkia, og fem

deltakere fra Moldova og Kaukasus, områder hvor man i dag forsøker å etablere et ikke-statlig klagesystem. Presseforbundet er også engasjert i arbeidet med å bygge opp en selvjustisordning i Serbia.

13.3.8 Retten til anonymitet

Norsk Presseforbund støtter i all hovedsak de merknader kommisjonen kommer med angående retten til å ytre seg anonymt (s. 116). Som kommisjonen påpeker, er dette både en personvernrettighet og en rettighet knyttet til ytringsfriheten, og derfor viktig å bevare.

13.5.1 Medieansvarslov

Norsk Presseforbund mener det er på høy tid å få samlet medienes ansvarsregler i en egen lov. Som også kommisjonen påpeker, er dagens regler både uoversiktelige og utdaterte, noe som skaper uklarhet og uforutsigbarhet både for pressen og for resten av samfunnet.

På bakgrunn av dette støtter vi kommisjonens anbefaling om å sette igang arbeid med en egen medieansvarslov (s. 120). Vi forutsetter at det gjøres et grundig forarbeid til dette, og at medienes organisasjoner trekkes inn i dette arbeidet både i høringsrunden, men også *før* loven sendes på høring.

Norsk Presseforbund mener videre de prinsipper kommisjonen anbefaler å legge til grunn for en ny medieansvarslov (s.121), er et godt utgangspunkt. Samtidig er det opplagt at dette er prinsipper som krever grundige avveininger og utredninger. Dette gjelder særlig redaktøransvaret på ulike plattformer og sjangre, som direktesending vs. redigerte sendringer, og debattfora vs. redaksjonelle produkt.

13.5.2 Foto/retten til eget bilde

Norsk Presseforbund støtter synspunktet til Personvernkommisjonen om at det ikke er behov for å innføre strengere bestemmelser på foto-området enn det som allerede eksisterer, og slutter oss til store deler av de betraktninger kommisjonen fremmer på dette punkt.

Vi stiller oss noe undrende til den siste merknaden kommisjonen kommer med, at man på grunn av resultatet i Bryllupsfotosaken bør vurdere bestemmelsen i åndsverkloven § 45c om retten til eget bilde og *"nærmere presisere hvordan avveiningen gjennom vern av eget bilde skal være å forstå i forhold til de øvrige lovbestemmelsene og avveiningen mellom EMK art 8 og 10."*

I forarbeidene til den nye straffelovens § 267 (privatlivets fred) står det at det anses mest hensiktsmessig at den nærmere presiseringen av hvor grensen for den private sfæren skal trekkes, herunder når formidlingen av en opplysning kan anses å ha allmenn interesse, overlates til rettspraksis, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 149-150. I samme dokument konkluderer departementet med at den praksis som foreligger rundt den tidligere straffeloven, gir god nok veiledning for fremtidige saker skal bedømmes.

I lys av dette, og den rettspraksis vi har i tillegg til Bryllupsfotosaken, særlig Big Brother-saken (Rt 2007 s. 687), Platasaken (Rt. 2007 s. 489) og Memo-saken (Rt-2009-265), mener vi

at vi har tilstrekkelig rettskilder for praktisering av åvl. § 45 c, og vi kan ikke se at det er behov for noen nærmere presisering av bestemmelsen.

Når det gjelder forslaget om en nærmere *vurdering* av åvl. § 45 c, støtter vi ikke dette hvis dette innebærer et forslag om endring. Etter vårt syn er rettstilstanden på dette området tilfredstillende, og eventuelle endringer bør følge av rettspraksis i tråd med samfunnsutviklingen, jf. det vi har sagt om dette over.

13.5.3 Fri rettshjelp

Norsk Presseforbund mener kommisjonens forslag på dette punkt er såpass uklart og mangelfullt begrunnet, at det er vanskelig å ta stilling til. Det norske rettssystemet bygger på at økomien som en av flere faktorer virker inn på om man velger å gå til søksmål, og ordningen med fri rettshjelp skal ivareta situasjoner der det foreligger særlig behov for rettssikkerhet.

Å utpeke enhver sak mot mediene som en sak som skal omfattes av den frie rettshjelpordningen, kan både gi uønskede konsekvenser og være urimelig belastende, kanskje særlig for mindre og ressursvake medier, idet disse vil vegre seg for å ta opp kontroversielle saker. Isåfall vil dette innebære en trussel mot ytringsfriheten.

Et eventuelt forslag om å utvide ordningen må derfor utredes nøye i samråd med mediene, og det må konkretisere både hvilke type saker som skal omfattes av ordningen, og en terskel for når en innvilges fri rettshjelp i disse sakene.

13.5.4 Organ for nettytringer

Norsk Presseforbund ser behovet for en bevisstgjøring og klargjøring av etiske regler for nettytringer. Samtidig er vi kritiske til at etableringen av en egen nettnemnd er løsningen. Vi viser her til de motargumenter som kommisjonen selv påpeker (s. 122-123). I likhet med kommisjonen vil vi særlig advare mot å gjøre en slik nettnemnd statlig, samt å gi den noe *mer* enn en rådgivende funksjon. Dette er tiltak som vil være langt mer inngripende enn det som gjelder for "tradisjonelle medier", og vil bryte med hvordan presseetikken ivaretas i vårt samfunn.

Vi mener videre en slik nettnemnd vil skape vanskelige grensedragninger mot PFUs virkeområde. Fra vår side er det en absolutt forutsetning at en slik nettnemnd ikke skal overta noen av de områdene som faller inn under PFUs mandat. Dersom en skulle gå videre med utredningen av dette forslaget, er det derfor avgjørende at Norsk Presseforbund og våre medlemsorganisasjoner tas med på et tidlig stadium, slik at vi kan få klargjort disse grensene og sikre at PFUs mandat område videreføres.

13.5.5 Slettehjelp

Vi har ingen motforestillinger mot at det etableres en tjeneste som kan bistå publikum med å lokalisere og oppnå kontakt med riktig ansvarssubjekt, og eventuelt også bistå det aktuelle ansvarssubjektet med å få slette uønsket materiale. Det må imidlertid være en forutsetning at

en slik rettehjelp kun er av teknisk art, og at man følgelig ikke kan få hjelp til å fjerne informasjon uten at det er stadfestet at det foreligger en krenkelse.

13.5.6 Offentliggjøring av skatteliste

Norsk Presseforbund har alltid jobbet for å beholde tradisjonen fra midten av 1800-tallet, om at opplysninger om hva den enkelte tjener og betaler i skatt, er offentlig informasjon. Å innskrenke tilgangen til disse opplysningene, er etter vårt syn et stort skritt tilbake i den demokratiske utviklingen. Å gjøre opplysningene ”vanskelig” tilgjengelig, slik vi forstår kommisjonens flertalls forslag, er ikke bare en lite prinsipiell løsning, men det strider også mot grunnprinsipper om deling av offentlig informasjon som blant annet er stadfestet i offentleglova.

Vi mener heller ikke at argumenter som går på hvordan mediene bruker offentlig informasjon i sin journalistikk, kan gis avgjørende vekt for et såpass inngripende tiltak som begrensning av tilgangen til skatteopplysninger. Det man anser som dårlig journalistikk, bør bekjempes på andre måter enn å begrense tilgangen til offentlig informasjon. Dessuten er den bruken som kommisjonen beskriver på s. 118, annen spalte, der pressens bruk av disse opplysningene karakteriseres som ”ren underholdning”, bare den mest synlige. Opplysningene brukes jevnlig i mer gravende journalistikk og samfunnsanalyser, uten at det er like åpenbart eller synlig at skatteopplysningene er en viktig kilde.

Vi kan heller ikke se at kommisjonen, eller andre motstandere av ordningen, har dokumentasjon på at offentlige skatteopplysninger er en reell trussel mot personvernet. Åpenhet rundt hva den enkelte bidrar med i et samfunn ut fra inntekts- og formuesnivå, skaper notoritet og innblikk i det norske skattesystemet. Dette er igjen en helt avgjørende forutsetning for å kunne delta i debatten om norsk skattepolitikk.

Vi viser for øvrig til kommentaren til kommisjonens mindretall, Gunnar Flikke, som vi støtter i sin helhet.

13.5.8 Internasjonalisering av nettregulering

Vi mener kommisjonens anbefaling på dette punkt blir for ensidig når det oppfordres til at Norge bør være en ”*aktiv pådriver for å etablere regulatoriske tiltak med sikte på å styrke personvernet på nettet ...*”. Etter vårt syn bør Norge i verdenssammenheng være en pådriver for mest mulig åpenhet, demokrati og ytringsfrihet, og vi må gjøre det klart at alle inngrep i disse verdiene, er unntak som krever særlig begrunnelser. Bare slik kan vi påvirke de stater som stadig iverksetter tiltak for å avrense disse demokratiske verdier.

Kapittel 19: Grunnlovsfesting av personvernet

Norsk Presseforbund følger resonnetet om at grunnlovsfesting av personvernet vil ”*skape balanse mellom to likeverdige interesser*” (s. 210, annen spalte), ettersom ytringsfriheten er grunnlovsfestet. Samtidig vil vi advare mot at dette blir tolket som et signal om at det foreligger et behov for endring av rettspraksis på personvernområdet på bekostning av ytringsfriheten. Vi viser i denne forbindelse til utredningen s. 210: ”*Personvernkommissjonene*

mener at en grunnlovsfesting av personvernet vil kunne styrke vektleggingen av personverninteresser når man vedtar nye lover og i lovgivningsprosessen, da lovgiver vil tilstrebe at lovgivningen ikke er grunnlovsstridig”.

Det er viktig at man i arbeidet med en eventuell grunnlovsfesting av personvernet er bevisst ytringsfrihetens betydning, både for et velfungerende demokrati og for et velfungerende personvern. I denne forbindelse viser vi særlig til kommisjonens uttalelse på s. 94, som vi støtter: *”Ivaretagelse av et personvern i mange sammenhenger en forutsetning for ytringsfriheten, dvs. utøvelse av friheten til å samles, til å ytre seg og til å søke opplysninger, uten å behøve å frykte at slike aktiviteter vil bli lagt en til last”.*

Kunnskap og informasjon er de viktigste forutsetningene for at innbyggerne skal kunne delta i samfunnsdebatten og gjøre seg opp egne meninger om politiske saker og andre viktige samfunnsproblemer, noe som er framhevet både i lovteksten og i motivene til både grunnloven og offentleglova (jf. hhv. Innst.S. nr. 270 (2003-2004) s. 61 og Innst. O. nr. 41 – 2005-2006 s.3). Dette betyr at informasjon om enkeltmennesker, i mange tilfeller informasjon som hver og en av oss isolert sett gjerne skulle holdt for oss selv, og som vi kanskje i utgangspunktet vil karakterisere som ”privat” eller ”personlig”, i mange tilfeller vil være offentlig informasjon i kraft av ytringsfriheten og hensynet til demokratiet. Det er viktig å holde fast ved at slik informasjon etter en avveining mellom ytringsfriheten/demokratishensyn og hensynet til personvern, ikke alltid vil være vernet av personvernet.

Det bør derfor framgå klart, både i grunnlovsteksten og av dens forarbeider, at den avveiningen vi har i rettspraksis i dag, både fra EMD og norsk rettspraksis, skal videreføres, og at grunnlovsfestingen ikke er ment som en skjerping av gjeldende praksis på dette området på bekostning av ytringsfriheten. Det siste vil være klart i strid med utviklingen, både nasjonalt og internasjonalt.

Med disse forutsetninger, støtter vi at det settes i gang arbeid med å lovfeste personvernet. Vi tillater oss å understreke at et eventuelt forslag må sendes på bred høring med minst tre måneders høringsfrist, slik at flest mulig får uttale seg.

Vedlegg 1: Datalagringsdirektivet

Vi støtter for øvrig bemerkningen fra kommisjonen om at tiltak av den type som det legges opp til i EUs datalagringsdirektiv, setter både personvernet og ytringsfriheten på prøve (s. 43). Det samme gjelder uttalelsen om at det foreligger en reell fare for at pliktmessig lagring av trafikkdata etter hvert vil resultere i at disse data brukes til andre formål (s. 221-222). Etersom datalagringsdirektivet vanskeliggjør muligheten for å kommunisere sporfritt, vil det komme i kollisjon med det grunnlovsfestede kildevernet. På bakgrunn av dette er vi også enige med kommisjonen om at den omfattende lagringsplikten som følger av direktivet, er problematisk i forhold til nødvendighetsprinsippet og proporsjonalitetsprinsippet i EMK art 8 annet ledd, og praksis fra EMD (s. 44 og s. 222). Vår skepsis rundt dette er dessuten i tråd med Metodekontrollutvalgets innstilling (NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll) som anbefaler klare begrensninger av hensyn til kildevernet, dersom direktivet implementeres (s. 220-221).

Med de merknader som følger av ovenstående imøteser vi det videre arbeidet på dette området, og ser fram til et videre samarbeid rundt dette.

Med hilsen

Per Edgar Kokkvold
generalsekretær

Kristine Holm
juridisk rådgiver